

A „BOLDOGSÁG” TERÜLETI ASPEKTUSAI ÉS MEGJELENÉSE A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSBEN

¹*Barsi Boglárka*

¹*tudományos munkatárs, HUN-REN KRTK RKI NYUTO, Széchenyi István Egyetem, Albert Kázmér Mosonmagyaróvári Kar, Győr, Mosonmagyaróvár; barsi.boglarka@krtk.hun-ren.hu; egyetemi adjunktus, Széchenyi István Egyetem, Győr; barsi.boglarka@sze.hu; ORCID: 0000-0002-0959-2423*

DOI: 10.15170/terinno.2024.17.03.03

Absztrakt: A boldogság gazdaságföldrajza egy relatív új kutatási terület, kutatási fókusz a területi tudományokban. Tanulmányomban a boldogság fogalmának értelmezése után szeretném bemutatni annak megjelenését és integrálódását a területi kutatásokba, illetve hatását, lehetséges szerepét a településfejlesztésben. Az eddigi kutatások során a jólét (welfare), jóllét (wellbeing), életteli való elégedettség (life-satisfaction), életminőség (quality of life) és boldogság (happiness) fogalmának meghatározásában nem alakult ki tudományos konszenzus. A szakirodalom fogalomhasználata meglehetősen kaotikus, sokan szimplán szinonimaként használják ezeket a fogalmakat. A boldogság területi szempontú vizsgálata egészen a 2010-es évekig viszonylag kevésbé kutatott terület volt a területi tudományokban, és különösen hiányzott a boldogság földrajzi, területi aspektusainak elméleti megalapozottsága. A boldogság vizsgálatába földrajzi tényezőket is beemelő kutatások alapvetően 3 témakör köré csoportosíthatóak. Egyik csoportba azok a kutatások tartoznak, melyek azt vizsgálják, hogy van-e valamilyen különbség a városi és a vidéki térségek boldogsága között. A második csoportban pedig azok a kutatások találhatóak, melyek azt vizsgálják, hogy milyen hatással vannak a „szomszédok” társadalmi-gazdasági jellemzői az adott területen élők boldogságára. Végül a harmadik csoportba sorolhatók azok vizsgálatok, melyek gyökerei egészen régre nyúlnak vissza, és azt vizsgálják, hogy a település szerkezetének, fizikai jellemzőinek (mind az épített, mind a természetes) milyen hatása van az ott élők boldogságára. A „boldog város” koncepciója a városfejlesztés egy viszonylag új, az embereket, a városlakók életminőségét a középpontba helyező megközelítése, amely a lakók boldogságát és jóllétét helyezi előtérbe.

Kulcsszavak: *boldogság, város, városfejlesztés, településfejlesztés*

SPATIAL ASPECTS OF HAPPINESS AND ITS PRESENTATION IN THE DEVELOPMENT OF SETTLEMENTS

Abstract: The economic geography of happiness is a relatively new research area in spatial sciences. In my study, after interpreting the concept of happiness, I would like to present its emergence and integration into spatial research, as well as its impact and possible role in settlement development. In the course of previous research, no scientific consensus has emerged in the definition of the concepts of welfare, wellbeing, life-satisfaction, quality of life and happiness. The use of terms in the literature is very chaotic, many researchers simply use these concepts as synonyms. The study of happiness from a spatial perspective was a rarely researched area in spatial sciences until the 2010s, and the theoretical foundation of the geographical and territorial aspects of happiness was particularly lacking. Research that also includes geographical factors in the study of happiness can basically be grouped around 3 topics. One group includes research that examines whether there is a difference between the happiness of urban and rural areas. The second group includes research that examines the impact of the socio-economic characteristics of the “neighbors” on the happiness of those living in a given area. Finally, the third group includes studies that go back a long way and examine the impact of the structure and physical characteristics of the settlement (both built and natural) on the happiness of those living there. The concept of the “happy city” is a new approach to urban development that focuses on people and the quality of life of city dwellers, and prioritizes the happiness and well-being of residents.

Keywords: *happiness, city, urban development, development of settlements*

Bevezetés

A boldogság jelentése térben és időben változik. Az első ismert kísérletek a boldogság megértésére és meghatározására a Távol-Kelethez kötődnek; i.e. 600 körül, olyan, a kínai iskolához tartozó irányzatokhoz, mint a konfucianizmus, a Mo Ti, a buddhizmus és a taoizmus (Fung 1985, Tam 2010). A konfucianizmus a társadalmi életminőségre és a társas kapcsolatokra fektette a hangsúlyt, azzal érvelve, hogy a pozitív hozzáállás a tudáshoz, a tanuláshoz és a felelősségvállaláshoz központi jelentőségű a boldogság szempontjából (Tam 2010). A taoizmus ugyanakkor az egyén szerepét hangsúlyozta és azt állította, hogy a társadalmi feltételek nem befolyásolják az egyének boldogságra való képességét. Egy taoista valószínűleg a tudás és bölcsesség növelése ellen érvelt volna, és azt mondta volna, hogy a jó élet „egyszerű élet”, utalva arra, hogy a gyerekek a legboldogabb emberi lények (Zhang & Veenhoven 2007) A buddhizmus szintén az egyénre helyezte a hangsúlyt, és bevezette a „Nirvana” koncepcióját., amely egy olyan szent állapot, melyet tökéletes belső béke, a megvilágosodás és minden vágy eltörlése jellemez (Zhang & Veenhoven 2007).

Néhány évtizeddel később olyan nyugati filozófusok, mint Szókratész, Platón és Arisztotelész próbáltak válaszolni arra a kérdésre, hogy „mi a jó élet” (Ballas & Dorling 2013). A boldogságot és a jó életet meghatározó filozófiai megfontolások, amelyek különböző kultúrákból és földrajzi területekről származnak, eltérő nézőpontokat és olykor egymásnak ellentmondó következtetéseket eredményeztek az élet értelmével és a spiritualitás szerepével vagy a boldogság materialista természetével kapcsolatban.

Arisztotelész etikájában (Arisztotelész 1997) is a boldogság (görögül eudaimonia) állt a középpontban, és arra kereste a választ, hogy az ember a társadalmon belül hogyan érheti el a legnagyobb boldogságot. A város lakóinak jólléte, boldogsága már az ókorban is központi szerepet játszott a városról való gondolkodásban. A város nem pusztán egy fizikai mechanizmus vagy mesterséges konstrukció. A várost ugyanis emberek hozzák létre és működtetik, így az emberi természet terméke (Park & Burgess 1925).

A modern politikai gondolkodásban a boldogságnak továbbra is központi szerepe van, amit az elsősorban John Stuart Millhez köthető utilitarionizmus (haszonelvűség) helyezett a legfontosabb célok közé (Ludassy 1991). E szerint mind egyéni, mind közösségi szempontból az emberek legfontosabb célja a boldogság maximalizálása és a fájdalom, szenvedés minimalizálása. Csíkszentmihályi szerint (1992) az ember minden más célt abból a szempontból értékeli, hogy az mennyiben járul hozzá a boldogságához.

A boldogság sokáig nem képezte tudományos értékű empirikus kutatások tárgyát, annak ellenére, hogy a boldogság, mint cél korán bekerült a közgondolkodásba. Kutatásával eleinte szinte kizárólag a filozófia, majd utána a pszichológia, szociológia, továbbá a politikatudomány foglalkozott. (Diener et al. 1998, Lane 2000), és a közgazdaságtanban a XX. század végén jelent meg, elsősorban Easterline (1974) nyomán. A boldogság közgazdasági meghatározó elemeit vizsgáló empirikus szakirodalom jórészt különböző térbeli megfigyeléseken alapszik, ennek ellenére a boldogság területi dimenzióinak meghatározásával a vizsgálatok kevésbé foglalkoztak (Ballas & Dorling 2007, Clark et al. 2008, Brereton et al. 2008, Aslam & Corrado 2012). A boldogság gazdaságföldrajza egy relatív új tudományos fókuszot jelent a területi

tudományokban, de egyre nagyobb a jelentősége mind a kutatók, mind a szakpolitika, mind a városfejlesztéssel foglalkozó szakemberek számára, mivel egyre nyilvánvalóbb, hogy a földrajznak jelentős szerepe van a boldogságban (Ballas & Dorling 2013). Tanulmányomban a boldogság fogalmának értelmezése után szeretném bemutatni annak megjelenését és integrálódását a területi kutatásokba, az eddig elvégzett empirikus kutatások eredményeit, következményeit, illetve hatását, megjelenését a településfejlesztésben.

1. Jólét, jóllét, étellel való elégedettség és boldogság

Az eddigi kutatások során a jólét (welfare), jóllét (wellbeing), étellel való elégedettség (life-satisfaction), életminőség (quality of life) és boldogság (happiness) fogalmának meghatározásában nem alakult ki tudományos konszenzus. A szakirodalom fogalomhasználata meglehetősen kaotikus, sokan szimplán szinonimaként használják ezeket a fogalmakat (Hills & Argyle 2002, Diener 2006). Az Oxford Happiness Questionnaire (OHQ) kialakításakor is egymás szinonimájaként írták le a szerzők a jóllétet, a szubjektív jóllétet és a boldogságot (Hills & Argyle 2002). Mások az egyik fogalommal definiálják a másikat, mint például Diener (2006) szerint a boldogság nem más, mint az étellel való elégedettség globális értékelése. Hasonlóképpen Andrews és McKennel (1980) szerint a szubjektív jóllét nem más, mint az életminőség értékelése. A szubjektív jóllét fogalmat Diener (1984) vezette be a pszichológia területén. Szerinte a szubjektív jóllét alapvetően három elemből áll: pozitív érzelmek, negatív érzelmek és az étellel való elégedettség.

Veenhoven tanulmányában (1996) is keverednek az életminőség, a jóllét, a jól érezni magunkat és boldogság fogalmi. Azt állítja, hogy az életminőség két jelentése van: egyfelől azon feltételek megléte, amelyeket szükségesnek tartunk a jó élethez, másfelől a jó élet, mint gyakorlat. Michalkó életminőség-modellje szintén életminőségről beszél, életminőséget objektív és szubjektív pillérekre osztja (Michalkó 2010). Az objektív pillérhez tartozik a jólét (welfare) három meghatározó tényezője: az életszínvonal, az életmód, és az életkörülmények. A másik pillérhez pedig a jóllét (well-being) három meghatározó eleme tartozik: az elégedettség, a boldogság és a közérzet. A boldogság az adott személy addigi élete során megélt pozitív és negatív tényezők mérlegelése utáni eredmény (Michalkó 2010).

Veenhoven (2003) szerint szubjektív életminőséget az egyének boldogság faktorával lehet mérni, így arra kell rákérdezni, hogy az adott személy mennyire elégedett az életével. Tehát a boldogság nem más, mint az étellel való általános elégedettség, és szerinte ez egyben a jóllét szinonimája. Tehát a fogalmak keveredése, egymással való definiálása, és szinonimaként való használata Veenhoven munkájában is megfigyelhető.

A boldogságot alapvetően kétféle megközelítés alapján lehet definiálni. Az alulról felfelé történő magyarázási módszer szerint a boldogság a pozitív és negatív érzések aggregálásának eredménye (Diener 1984). Ugyanakkor az eddigi vizsgálatok szerint a pozitív érzelmek nem hasonlítanak a negatív érzelmekre, és a köztük lévő korreláció mérsékelt (Tellegen et al. 1988, Argyle 2001). A boldogság felülről lefelé történő értelmezése szerint a boldogság az étellel való elégedettséghez kapcsolódó tapasztalatok egyéni szubjektív értékelése (Andrews & McKennel

1980, Diener et al. 2005). Az empirikus kutatások során ez a két megközelítés általában kiegészíti egymást, együtt, párhuzamosan használják.

A boldogság fogalmának meghatározását csoportosíthatjuk a szerint is, hogy a hedonikus, vagy eudaimonista megközelítést alkalmazzuk. Előbbi szerint csak az élvezetes, vagy élvezetes következményekkel járó dolgok okoznak boldogságot és az élet egyetlen célja a boldogság elérése (Delle Fave 2013). Ahogy Ryan et al. (2013:117) megjegyezte mivel a hedonikus megközelítés erősen eredmény-központú, ezért különösen alkalmas arra, hogy tudományos mérés alapjává váljon, ezért az egyre terebélyesedő „boldogság tudomány” alapját képezte ez a fajta megközelítés. Különösen a közgazdaságtan és a pszichológia terén vált jellemzővé a hedonikus megközelítés alkalmazása (Scott 2015, O’Neil 2016, Frey & Gallus 2016).

Az eudaimonista megközelítés a folyamatra helyezi a hangsúlyt, méghozzá arra a folyamatra, mely lehetővé teszi az önmegvalósítást, célt és jelentést ad az életnek (Deci & Ryan 2008). Ebben a megközelítésben a „daimon”, vagyis az igazi önmagunk megvalósítása a feladat, vagyis a cél, hogy az emberi természetben rejlő legmagasabb lehetőségeket megvalósíthassuk. Erre az állapotra jellemző az önismeret mélyülése, a képességek fejlődése, az élet értelmességének és célszerűségének érzése, jelentős erőfeszítés a tökéletesedés érdekében, a tevékenységekbe való intenzív bevonódás és a személyiséget kifejező tevékenységek élvezete (Szondy & Martos 2014). Lambek (2008) úgy véli, hogy az eudaimonikus állapot az, mely képessé teszi az embereket arra, hogy ne csak jól cselekedjenek, hanem azt is lehetővé teszi, hogy cselekedeteik közben pozitív erkölcsi jellemet alakítsanak ki. Már Arisztotelész nikomakhoszi etikájában is (Arisztotelesz 1997) - mely az eudaimonikus megközelítés klasszikus korai megjelenése – úgy véli, hogy szemben a hedonista megközelítéssel a boldogság nem egyszerű és nyilvánvaló dolgokból áll, mint öröm, jólét és méltóság. „Ha tehát ezt nem fogadhatjuk el, hanem a boldogságot inkább bizonyos tevékenységgel kell kapcsolatba hoznunk, mint az előbbieken már említettük is, s ha másfelől a tevékenységek közt vannak olyanok, amelyek szükségszerűek, de amelyeket mindig valami más okból választunk, viszont vannak olyanok is, amelyek önmagukban véve is kívánatosak: mindebből nyilvánvaló, hogy a boldogságot valami olyan tevékenységnek kell tekintenünk, amelyet önmagában véve, nem pedig valami másért tartunk kívánatosnak; a boldogság ugyanis nem szorul rá semmire sem, hanem önmagában elégséges. Önmagukban véve pedig azok a tevékenységek kívánatosak, amelyektől magán a tevékenységen kívül semmi egyebet sem várunk. Ilyenek nyilván az erénynek megfelelő cselekedetek, mert az erkölcsös és derék tettek végrehajtása az önmagukért kívánatos dolgokhoz tartozik” (Arisztotelész, 1997:347-348).

Amartya Sen (1985:188) szintén az eudaimonista szemléletet vallja magáénak, méghozzá úgy, hogy a boldogságot és a jóllétet megkülönbözteti egymástól:

„Ha egy éhező, szenvedő, betegségekkel sújtott roncsot valamilyen mentális kondicionálás révén boldoggá teszünk..., akkor ez a személy mentális szempontból jól lesz...Nehéz nem arra a következtetésre jutni, hogy habár a boldogság nyilvánvaló és közvetlen jelentőségű a jóllét szempontjából, nem azonos azzal.”

Shin és Johnson (1978) úgy érveltek, hogy „boldognak érezni” magunkat, nem ugyan az, mint „boldognak lenni”. Boldognak lenni egy hosszútávú, tartós állapot, nem egy pillanatnyi

öröm, vagy boldog érzés. Éppen ezért a boldogságot úgy kell értelmezni, mint az egyén saját maga által felállított kritériumok alapján értékelt életminőségét, mely egyaránt magában foglal ismereteket és érzelmeket is. Ezen koncepció alapján „boldognak érezni” magunkat „állapot-boldogságot” jelent, míg „boldognak lenni” egyaránt magában foglalja az „állapot-boldogságot” és boldogsághoz vezető jellemet is.

Ryff (1989) és Ryff és Keyes (1995) szintén boldogság eudamonikus megközelítését javasolták, melyet pszichológiai jóllétnek, vagy pozitív működésként is neveztek. A boldogság ebben a koncepcióban hat dimenzióból áll: életcél, személyes növekedés, környezettudatosság, autonómia, pozitív önértékelés és társadalmi kapcsolatok. Ezek a dimenziók nem tartalmazzák a szubjektív jóllét és boldogság olyan alapvető összetevőit, mint az érzelmek és az élettel való elégedettség (Helliwell et al. 2014, Diener et al. 1998, Rojas & Veenhoven 2013).

Ryff (1989) eudamonikus boldogság modelljét Diener és munkatársai is górcső alá vették, (Diener et al. 2010), ami a „pszichológiai felvirágzásként”, vagy az egyénnek önmaga által érzékelt sikereként definiált alternatív konstrukció kidolgozásához vezetett. ami az élettel való elégedettség egyik aspektusa. A javasolt konstrukció a pozitív működést hangsúlyozza, és olyan dimenziókat fed le, mint a társadalmi kapcsolatok; céltudatos élet; tevékenységekben való részvétel; önbecsülés; és optimizmus, amelyek átfedésben vannak a széles körben használt életminőség- és boldogságmérők összetevőivel (WHOQOL Group 1998, Hills & Argyle 2002). Például a társas kapcsolatok ott szerepelnek az életminőség mérőszámok esetén (WHOQOL Group, 1998), az önbecsülés és az optimizmus pedig a széles körben használt boldogságmérő összetevők között (Hills & Argyle 2002). A „célokkal teli élet” összetevő azt jelenti, hogy az ember nem lehet boldog anélkül, hogy ne lennének a jövőre vonatkozó céljai, és a boldogság egy olyan felnőtt embercsoport kizárólagos tulajdonsága, mely képes volt arra, hogy ilyen célokat találjon a maga számára. Ennek a komponensnek a pszichometriai mérőszámba való beépítése sértheti azt az alapvető mérései alapelveit, hogy a népesség bizonyos csoportjai közötti variancia elenyésző legyen (Thurstone 1931), mivel az életcél érzése kulturálisan és korcsoportonként jelentősen eltér (Oishi & Diener 2014). Annak ellenére, hogy az eudaimonikus jóllét az egyén kiteljesedésével összefügg, implicit módon beletartozik a szubjektív jóllétbe, és tükröződik az általános SL-ben (Diener et al. 1999, Eid & Larsen 2008, Kashdan et al. 2008).

Csíkszentmihályi (2001) alkotta meg a „flow” fogalmát, mely életünknek azokat a pillanatait jelöli, amikor a legjobban érezzük magunkat, amikor élvezzük azt, amit csinálunk. Ez az az állapot, amikor teljesen elmerülünk abban a tevékenységben, amit éppen végzünk, teljes figyelmünkkel a cselekvésre összpontosítunk, tulajdonképpen együtt „áramlunk” magával a folyamattal, megéljük a pillanatot. Innen származik az élmény elnevezése: flow, avagy áramlat. A boldogság és az öröm pedig ezen élmény mintegy melléktermékeként, következményeként jelentkeznek.

A magyarországi kutatásokban is egymással párhuzamosan, sokszor szinonimaként jellemezik meg a boldogság, életminőség, jóllét, szubjektív jóllét fogalmai, a tanulmány terjedelmi korlátai miatt elsősorban a kifejezetten „boldogsággal” foglalkozó irodalmakra

koncentráltunk, de megemlítenénk, hogy az életminőség és az egészség közötti kapcsolat vizsgálatának jelentős hagyománya van hazánkban (Kopp 2008, Kopp & Kovács 2006).

Szintén jelentős a turizmus és életminőség kérdéskörét tárgyaló hazai irodalom is. Utasi (2006) eredményeiben jelent először meg az a megállapítás, hogy a szubjektív jóllét számos eleme kapcsolatban áll a turizmussal. A környezetváltozásnak a regenerációra, valamint a különböző emberi szükségletek kielégítésére tett pozitív hatását vizsgálták már korábban is, (Puczko & Rátz 1998, Michalkó 2007). Az ezredfordulót követő kutatásokból kiemelkedik és a Michalkó Gábor által vezetett kutatási program (Michalkó 2010), kutatás az utazás boldogságra gyakorolt hatását (vagyis az utazást, mint boldogságforrást) és az utazási tevékenységek életminőségre gyakorolt hatását vizsgálta. Innovatív kezdeményezésként kidolgozásra került a turizmus életminőségre gyakorolt hatásának a mérését szolgáló „BUDAPEST-modell” elméleti kerete is. Az utazás és a boldogság kapcsolatát érintette, vizsgálta PTE KTK Marketing és Turizmus Intézete által 2018-ban lebonyolított EFOP kutatás is (Csapó et al. 2018, Csapó et al. 2019, Gonda et al. 2019).

A boldogságot végül értelmezhetjük különböző szinteken, mint egyéni, társadalmi vagy területi boldogság. Layard (2005) munkájában összefoglalta az egyének boldogságát meghatározó tényezőket. A felnőtt népesség boldogságát 7 tényező tényezőben határozta meg:

- pénzügyi helyzet,
- családi kapcsolatok,
- munka,
- közösség és barátok,
- egészség,
- személyes szabadság,
- személyes értékek.

Giovannini és Rondinella (2018) véleménye szerint a társadalmi szinten a boldogság olyan jelenségek (társadalmi kohézió, társadalmi kirekesztettség, társadalmi identitás stb.) bonyolult szövevénye eredményeként létrejött dinamikus reflexív állapot, amelyre elsősorban az adott társadalom történeti, kulturális és regionális összetevői gyakorolnak hatást. Társadalmi szintű boldogság alatt érhetjük egy adott térség, ország egyéni boldogságainak aggregátumát is.

Végül beszélhetünk területi boldogságról is, melynek során azt vizsgáljuk, hogy a hely, a terület milyen módon járul hozzá az egyének boldogságához.

2. Boldogság, tér és hely

A boldogsággal foglalkozó empirikus kutatások többsége az egyéni és a társadalmi/nemzeti szintű boldogsággal foglalkozik. A legtöbb kutatás a boldogságot meghatározó egyéni tényezőkre koncentrál, így az egyén vagy háztartás jövedelmére, a korra, nemre, családi állapotra, foglalkoztatottsági helyzetre stb. (Clark 2003, Blanchflower & Oswald 2004, 2008, Luttmer 2005, Stutzer & Frey 2006, Clark et al. 2019, Layard & Ward 2020). Más tanulmányok

az aggregált, nemzeti szintű jellegzetességeit, aspektusait vizsgálják a boldogságnak, mint jövedelmi egyenlőtlenségek, infláció, munkanélküliség (Di Tella et al. 2003, Alesina et al. 2004). Az elmúlt években előtérbe kerültek azok a tanulmányok, melyek a nemzeti (országos) és regionális szintű jólléti egyenlőtlenségek egyéni jóllétre gyakorolt hatását vizsgálják. A jólléti egyenlőtlenség leggyakrabban használt mérőszáma a jóllét szubjektív mérőszámának szórása. A fő megállapítás az, hogy a nagyobb egyenlőtlenség alacsonyabb szintű jóléttel jár (Goff et al. 2018, Okulicz & Kozaryn 2011, Burger et al. 2020, 2022, Dickinson & Morrison 2022). Másrészt az aggregált szintű boldogságra összpontosító tanulmányok vagy éves rangsort használnak az országok között hasonló mérőszámok tekintetében (Veenhoven 1993, Veenhoven 1995, Inglehart & Klingeman 2000, OECD Better Life Index, Helliwell et al. 2022), vagy az aggregált boldogsághoz kapcsolódó tényezőket vizsgálják (Schyns 1998, Easterlin 2001, Di Tella et al. 2003, Steptoe et al. 2015).

Egyre több olyan, szubnacionális szintre koncentrázó tanulmány is született, amelyek a boldogság és a jóllét regionális összefüggéseit vizsgálják (Lucas & Lawless 2011), valamint az egyéni és országos vagy regionális szintű adatok összekapcsolására tesznek kísérletet. többszintű modellezés használatával (Rampichini & Schifini d'Andrea 1998, Pittau et al. 2010, Aslam & Corrado 2012, Ballas & Tranmer 2012, Weckroth et al. 2022).

Ezen tanulmányok azonban nem veszik figyelembe az elemzési egységek közötti térbeli kölcsönhatásokat. A többszintű modellezés például figyelembe veszi az országok és régiók kontextuális jellemzőit azáltal, hogy feltárja az adatok hierarchikus jellegét, ahol az egyének régiókon belül vannak, a régiók pedig országokon belül. Ez a megközelítés azonban figyelmen kívül hagy minden térbeli átgyűrűzést (spill-over) az elemzési egységek között, mivel a területeket elkülönült egységként kezeli, a köztük lévő kölcsönhatásokat nem veszik közvetlenül figyelembe. Hasonlóképpen, a földrajzilag súlyozott regressziók lehetővé teszik a különböző régiók közötti eltérések feltárását, amikor a változók közötti kapcsolat területről területre változik, de nem veszi figyelembe az interakciókat és a kölcsönös függőségeket területek között (Mennis 2006).

A boldogság területi szempontú vizsgálata egészen a 2010-es évekig viszonylag kevésbé kutatott terület volt a területi tudományokban, és különösen hiányzott a boldogság földrajzi, területi aspektusainak elméleti megalapozottsága, mely különösen más tudományágakkal összehasonlítva vált nyilvánvalóvá (Edwards et al. 2015). Két terület képez kivételt a társadalomföldrajz területén. Az egyik a jóllét (wellbeing) jóléti (welfare) megközelítésének vizsgálata, mely radikálisan új irányzatot, gondolkodást indított el az 1970-es és 1980-as években (Knox 1975, 1978, Helburn 1982, Smith 1974, Pacione 1982). Ezt a megközelítést jól összefoglalta Smith 1974-es tanulmányának címe: Ki mit kap, hol és hogyan? (Who gets what, where and how?). Ez a kérdésfelvetés a tudomány fókuszának megváltozását jelezte azzal, hogy az embert helyezte a gondolkodás központjába úgy, hogy a megszerzendő tudás célja az emberek „körülményeinek”, életének javítása legyen (Smith 1974:289), mely mai napig lényeges szerepet játszik a boldogság területi szempontú vizsgálatában (Aslam & Corrado 2012, Ballas 2013). A másik terület az egészség földrajzi szempontú vizsgálata volt, melyben a

betegségekről az egészségi állapot területi alapú javítására helyeződött a hangsúly (Collins et al. 2009, Atkinson 2011, Atkinson & Scott 2015).

A 2010-es évek óta egyre többen próbálkoztak azzal, hogy a boldogság vizsgálatába területi szempontokat is beépítsenek, és ezt az igényt a Covid-19 pandémia, valamint a környezet- és a klímaváltozás hatásainak vizsgálata tovább fokozták (Qasim & Grimes 2022).

Ezzel egy időben területi elemzésben megnövekedett az érdeklődés a geoszámítási módszerek komplex kérdésekben való alkalmazása iránt (Du et al. 2020), gyakran nagy, társadalmi-gazdasági változókat tartalmazó adatbázisok és a természeti környezetet jellemző mutatók összekapcsolásával (Bryan et al. 2020). E vizsgálatok célja főként a döntéshozatal optimalizálása és a jobb életminőség, a gazdasági növekedés és a társadalmi stabilitás elérése (Higgins et al. 2014, Ahlfeldt et al. 2020). Az informatika fejlődésének köszönhetően a térbeli elemzés új szakaszba érkezett, ahol a nemlineáris modellezési megközelítések sztochasztikus modellezéssel kombinálva lehetővé teszik a földrajzi környezet jobb megértését (Silva et al. 2020), és ezáltal elősegítik a pontosabb döntéshozatalt (Carver 2019). A döntéshozatal során a hangsúly fenntartható fejlődésen van, ami jobb életminőséget eredményez, melyben a természeti környezettel kapcsolatos térinformációk kulcsszerepet játszanak, különösen az ökológiában, a jelen megértésében és a fenntarthatóbb jövő megteremtésében.

A területi kutatásokban azonban a szakirodalom túlnyomórészt a gazdasági növekedés és a jóléti mutatók kölcsönhatására összpontosít (Hagerty & Veenhoven 2003, Tella et al. 2003), míg a hely-alapú, a területiség témájával közvetlenül foglalkozó boldogságkutatások szerepe sokkal kisebb volt (Burger et al. 2020).

A területi dimenziót alapvetően kétféle módon lehet beemelni a boldogságkutatásokba. Egyrészt vizsgálható, mi határozza meg azt, hogy milyen arányban élnek boldog, vagy boldogtalan emberek ugyanazon a helyen, másrészt kimutathatók az adott helyen élő emberek boldogságát vagy boldogtalanságát befolyásoló tényezők (Ballas & Tranner 2012, Barsi 2019).

A boldogság vizsgálatába földrajzi tényezőket is beemelő kutatások alapvetően 3 témakör köré csoportosíthatóak. Egyik csoportba azok a kutatások tartoznak, melyek azt vizsgálják, hogy van-e valamilyen különbség a városi és a vidéki térségek boldogsága között. Az empirikus vizsgálatok azt mutatják, hogy a városi népesség boldogsága kisebb, mint a vidéki területen élőké, létezik az ún. „városi boldogság büntetés” (Berry & Okulicz-Kozaryn 2011, Okulicz-Kozaryn 2017, Morrison & Weckroth 2018, Helliwell et al. 2019, Burger et al. 2020, Weckroth et al. 2022). A második csoportban pedig azok a kutatások találhatóak, melyek azt vizsgálják, hogy milyen hatással vannak a „szomszédok” társadalmi-gazdasági jellemzői az adott területen élők boldogságára (Clark 2003, Luttmer 2005). Végül a harmadik csoportba sorolhatóak azok a vizsgálatok, melyek gyökerei egészen régre nyúlnak vissza, és azt vizsgálják, hogy a település szerkezetének, fizikai jellemzőinek (mind az épített, mind a természetes) milyen hatása van az ott élők boldogságára (Brereton et al. 2008, Samavati & Ranjbar 2017, Ala-Mantila et al. 2017).

Az, hogy a vidéki területeken élők szubjektív jólléte egyértelműen magasabb vizsgálták egyrészt a világ egyes fejlett országai esetén (Berry & Okulicz-Kozaryn 2009, Easterlin et al. 2011, Requena 2016), az Európai Unióban (Sørensen 2014, Lenzi & Perucca 2018), az Egyesült Államokban (Campbell et al. 1976, Berry & Okulicz-Kozaryn 2011, Winters & Li 2017) és Ausztráliában is (Kubiszewski et al. 2018). Szintén vizsgálták az egyes fővárosokban élők boldogságát a többi településen élők boldogságához hasonlítva, és azt találták, hogy a fővárosi lakosok szubjektív jólléte alacsonyabb. Piper (2015) például 16 európai ország fővárosainak lakóit vizsgálva jutott erre az eredményre. De hasonló eredményre jutottak egyes országok fővárosait vizsgálva is (Gerdtham & Johannesson 2001, Brereton et al. 2008, Lu et al. 2015, Okulicz-Kozaryn 2017, Lenzi & Perucca 2018).

Az emberek sokféle okból költöznek, váltanak lakóhelyet, pl. jobb munkalehetőségek, közelebb kerülés a családtagokhoz és/vagy barátokhoz, zöldebb, biztonságosabb, csendesebb környezet, vagy éppen pont fordítva egy mozgalmas, pezsgő városi élet vonzza őket. Glaeser „The Triumph of the City” (2011) című könyvében azt írja, hogy a városok gazdagabbá, okosabbá, zöldebbé, egészségesebbé és boldogabbá tesznek minket, és ez magyarázza a világ minden területén a városi népesség óriási mértékű növekedését. A város-vidék boldogság vizsgálatok alapján viszont a városok nem teszik az embereket boldogabbá.

Az agglomerációs és a méretgazdaságossági elméletek alapján az emberek, vállalatok, ötletek, és technológia fizikai közelsége olyan szinergiákat hoz létre, melynek eredménye a jólét, az innováció, a kreativitás és a tudás (Balland et al. 2020, Bettencourt et al. 2020). Az urbanizáció szintjének 10 százalékos emelkedése Glaeser (2011) szerint a GDP 61 százalékos növekedését eredményezte.

Habár elméletileg a modern kommunikációs technológiák bárhol elérhetők, valójában működésük nagymértékben függ a fix telekommunikációs infrastruktúra jelenlététől, kiépítettségétől. Ez az infrastruktúra pedig nem állt mindenhol rendelkezésre, vagy legalábbis nem egyszerre történt meg a kiépítésük, hanem határozott és erős közgazdasági logika alapján, tehát az úttörők azok a térbeli pontok voltak, ahol a kereslet és a kínálat koncentrált. A gyors technológiai fejlődés, a fogyasztói kereslet gyors változása és a telekommunikáció liberalizációja következtében egyre inkább egyenlőtlené vált az infrastruktúra térbeli elérhetősége. Ezen az internet megjelenése sem változtatott, hiszen annak használatához szükséges végpontok, hálózatok kiépítettsége is erősen centralizált (Gillespie et al. 2000).

A nagyvárosokban koncentrálnak a fontos döntéshozók és minden korábbi várakozás ellenére a személyes kapcsolatok fontossága nem csökkent. Antonelli (1999) szerint minél „sűrűbb” az ipari aktivitás abban a térségben, ahol a vállalat elhelyezkedik, annál sűrűbbek a cég hálózati kapcsolatai, ami jelentősen növeli a beáramló információ mennyiségét, így növeli az IKT alkalmazásából elérhető hasznot is.

Mi lehet a magyarázata annak, hogy úgy növekszik a városi népesség aránya, hogy az emberek boldogsága a vidéki térségekben magasabb? Az egyik lehetséges magyarázat szerint a nettó migrációt általában a legmobilisabb népesség csoport határozza meg. Ha ők elégedettek a várossal, akkor a város növekedni fog akkor is, ha a kevésbé mobil

népességcsoportok elégedetlenek és így az átlagos boldogság abban a városban alacsony, vagy legalábbis alacsonyabb, mint a vidéki településeké (Carlsen & Leksen 2022).

Egy másik magyarázat szerint (Glaeser et al. 2016) az emberek olyan döntéssel néznek szembe, hogy olyan városba költöznek vagy ott maradnak, ahol alacsony a boldogság/élettel való elégedettség, ha amúgy az adott településsel járó egyéb előnyök például karrierlehetőségek, jobb lehetőségek a gyerekeik számára kompenzálják ezt az alacsonyabb boldogsásérzetet. A háztartások tehát úgy döntenek, hogy betelepülnek egy nagyváros, ahol boldogtalanok, ha kellő kompenzációt kapnak az élet más területein.

Már a klasszikus közgazdaságtan gondolkodói is felismerték azt a jelenséget, hogy az egyéneket legalább részben a relatív pozícióval kapcsolatos aggodalmak motiválják. Adam Smith (1759) *The Theory of moral sentiments* című művében megfogalmazta, hogy az ember saját helyzetét mások szemében nézve elemzi, és ezért törekszik gazdagságra és igyekszik elkerülni a szegénységet. John Stuart Mill pedig úgy fogalmazott, hogy az ember nem gazdag akar lenni, hanem gazdagabb, mint más emberek (idézi Graham & Pettinato 2002). Az egymással való összehasonlítás szerepe a fogyasztási és megtakarítási viselkedésben ott szerepelt Veblen (1899) és később Duesenberry (1949) munkáiban is. Easterlin – akinek munkái nyomán került be a közgazdasági gondolkodásba a boldogság vizsgálata – (1974, 1995, 2001) úgy találta, hogy habár a jövedelem és az önbevalláson alapuló boldogság között pozitív korreláció van egyéni szinten egy-egy országon belül, de egyes országok átlagos boldogság szintje nem növekszik az ország GDP-jének növekedésével (Easterlin-paradoxon). Tehát egy adott országban a gazdagabbak általában elégedettebbek az életükkel, boldogabbnak mondják magukat a szegényebeknél, de a gazdasági növekedés nem, vagy nem szükségszerűen korrelál az emberek boldogságérzetével, sem individuális, sem makró szinten. Álláspontja szerint tehát önmagában a GDP növekedése nem teszi boldogabbá az embereket. Easterlin (1974) azt állítja, hogy az anyagi javakban mért növekedés és a szubjektív jóllét között legfeljebb együtt járásról beszélhetünk, de semmiképpen sem oksági kapcsolatról. Interpretációja szerint a relatív jövedelem az, ami kapcsolatban áll a boldogsággal.

Runciman (1966) amellett érvelt, hogy az emberek leginkább „közel egyenrangúikkal” hasonlítják össze magukat, Layard (2005) pedig úgy fogalmazott, hogy az emberek hajlamosak összehasonlítani magukat kollégáikkal, barátaikkal és szomszédaikkal, aminek következményei vannak mind a boldogságra, mind az egészségre nézve. Richard Wilkinson és Kate Pickett (Wilkinson & Pickett 2010, 2018) bemutatták, hogy a jövedelemeloszlás és a jóllét közötti kapcsolatot hogyan közvetítik pszichoszociális utakon keresztül a gazdasági struktúra társadalmi kapcsolatokra gyakorolt hatásai.

Luttmer (2005) empirikus vizsgálata azt támasztotta alá, hogy az egyének önbevalláson alapuló boldogságát negatív módon befolyásolja a környezetükben, „szomszédjukban” élők jövedelme, keresete. A szomszédok keresetének növekedése és a saját bevétel hasonló mértékű csökkenése nagyjából ugyanolyan negatív hatással van a jóllétre. Ez arra utal, hogy a saját bevétel növekedése a szomszédok jóllétére gyakorolt negatív externáliájához vezet, amely ugyanolyan nagyságrendű, mint a saját jóllétre gyakorolt pozitív hatás (Luttmer 2005).

Firebaugh és Schroeder (2009) ugyanakkor azt állítja, hogy a relatív jövedelmi hipotézis nem érvényes a „szomszédok” szintjén, azaz a településnél kisebb területi szinten. A saját jövedelem hatásait leszámítva az amerikaiak általában boldogabbak, ha közeli szomszédaik gazdagok, nem szegények. Ez nem azt jelenti, hogy az emberek nem hasonlítják össze jövedelmüket szomszédaik jövedelmével, hanem azt jelenti, hogy egy gazdagabb környéken élő alacsonyabb relatív státusz negatív hatását bőven ellensúlyozza a jobb lakhatási körülmény és a gazdagabb környékhez kapcsolódó presztízs.

Ezzel szemben azt állapították meg (Firebaugh & Schroeder 2009), hogy ha nagyobb területi egységek szintjén vizsgálódunk, akkor a relatív jövedelmi hipotézisnek megfelelő bizonyítékokat találunk. A relatív jövedelemhatások gyakorlati és elméleti következményei messzemenőek (Frank 1999, Firebaugh 2008). Az amerikaiak általában akkor a legboldogabbak (Firebaugh & Schroeder 2009), ha egy alacsony jövedelmű régió magas jövedelmű negyedében élnek. Más szavakkal, a lakossági jövedelemnek az egyéni boldogságra gyakorolt hatása a földrajzi lépték növekedésével pozitívról negatívra fordul – ezt a jelenséget nevezte el Firebaugh és Schroeder jövedelemhatások földrajzi skála elvének. Lee és munkatársai (2008) hasonlóan érveltek amikor úgy vélték, hogy a lakóhelyi szegregáció hatása földrajzi léptékenként változhat.

Az egyenlőtlenség jóllétre gyakorolt hatásának vizsgálata talán most aktuálisabb, mint valaha, tekintettel az elmúlt években gyorsan növekvő egyenlőtlenségi trendekre (Piketty 2014, Dorling 2018). A területi egyenlőtlenségek és a társadalmi jóllét kapcsolatával hazai kutatás is foglalkozott, Szirmai Viktória vezetésével. (Szirmai 2015), mely hazai viszonyok között is megállapította, hogy a boldogságnak, jóllétnek vannak területi aspektusai is.

Különösen érdekes az a következtetés, hogy mind méretben, mind intézményi jellemzőket tekintve homogénebb közösségekben az indirekt tovagyrúzó hatások erősebbek a teljes mintához képest, míg az étellel való elégedettség tovagyrúzó hatásai kevésbé intenzívek a teljes populációhoz képest. Ezért a közösség étellel való elégedettségének javításában érdekelt politikai döntéshozóknak figyelembe kell venniük többek között az étellel való elégedettség szintjét, a jövedelmi szintet és a szomszédos közösségek munkanélküliségi rátáját. Az eredmények különösen a társadalmi-térbeli összehasonlító hatásra, a „megkönnyebbülés” vagy más szóval „rosszabb is lehet” hatásra utalnak a szomszédok jövedelmi szintjét és munkanélküliségi rátáját figyelembe véve. Ezek az eredmények rávilágítanak a jövedelem fontos szerepére az étellel való elégedettség kialakításában, nemcsak az egyének, hanem a közösségek, sőt a szomszédos közösségek életével való elégedettség kialakításában is. Ez valószínűleg azt jelentené, hogy a jövedelmet egyenletesebben kell elosztani a közösségek között ahhoz, hogy ezek a hatások ne jelenjenek meg, bár ezen összefüggések ok-okozati igazolásához további kutatások szükségesek.

A társadalmi egyenlőtlenségek és a jóllét kapcsolatát különösen érdemes vizsgálni, hiszen ehhez a témához szorosan kapcsolódik a szélsőjobb felemelkedésének politikai földrajza (pl. Georgiadou et al. 2018), a Brexittel kapcsolatos vizsgálatok (Dorling & Tomlinson 2019), az „elégedetlenség földrajza”, valamint „a nem számító helyek bosszúja” (Rodriguez-Pose 2018). Különösen a szubjektív boldogság időbeli és térbeli változásai köthetők a szavazói

magatartáshoz, valamint a hely- és csoportidentitások, valamint az összetartozás érzésének alakításának társadalmi-térbeli és történelmi folyamataihoz. Ezenkívül a hely- és csoportidentitás kölcsönösen függ a szubjektív boldogságtól és jólléttől.

A boldogság egyéni tényezőit vizsgáló, korábban említett Layard (2005) munkájában azt hangsúlyozza, hogy a jövedelmen és az egészségen kívül az egyéni boldogságot meghatározó, szakirodalomban előforduló tényező valamilyen módon kapcsolódik az emberi kapcsolatokhoz, illetve azok minőségéhez. Akár házastárssal, barátokkal, családdal, közösséggel, helyi kormányzattal vagy vallással kapcsolatos kapcsolódásról van szó, nyilvánvaló, hogy ez az elem áthatja boldogsághoz kapcsolódó hagyományos tényezőket, és azt jelzi, hogy a kapcsolatok fontosak. Ha az egyéni boldogság esetén a kapcsolatok szerepe ilyen meghatározó, akkor feltételezhető, hogy a települések boldogságánál is kulcsfontosságú lehet a kapcsolatok kialakításának lehetősége. A városok fizikai és természeti környezet elősegítheti, vagy éppen gátolhatja kapcsolatok létrehozását (Freeman 2001, Leyden 2003, Frumkin et al. 2004, Wood et al. 2008, Richard et al. 2009).

Jacobs (1961), városgondolkodó úgy érvelt, hogy a város fizikai megjelenésének, dizájnjának nagy szerepe van abban, hogy mennyire vonzó a város. Azt állítja, hogy a vegyes használatú városi területek, és az aktív gyalogos élet nagymértékben befolyásolják egy város vonzóságát, és kiemelkedően pozitív hatással vannak a városlakók személyes jóllétére. Lehetővé teszik ugyanis a személyes kapcsolatok, a közösség, a felelősség és a bizalom kialakulását. Elméletében vegyes használatú helyeknek nevezi azokat a városi területeket, ahol nem különülnek el egymástól a lakó, a kereskedelmi-üzleti, a kulturális, az intézményi és a szórakoztatási funkciók, hanem azok fizikailag és funkcionálisan is integráltan működnek (Barsi 2019).

Oldenburg (1989) szintén megerősíti az ún. harmadik helyek fontosságát. Az első hely az otthonunk, a második hely a munkahelyünk, a harmadik hely pedig egy ezektől független közösségi tér, ahol rendszeresen összejöhetnek a hasonlóan gondolkodó, egymásra kíváncsi emberek. Ezek a terek (közparkok, kávéházak, parkok, közösségi központok, éttermek, kisboltok, fodrászatok stb.) társadalmi kapcsolatok kialakítását és ápolását teszik lehetővé, és jelentősen hozzájárulnak a személyes boldogsághoz. Az autóközpontú helyek, továbbá azok, ahol a munka és a rekreáció, a bevásárlás elválik egymástól, negatívan hatnak a boldogságra (Barsi 2019).

Montgomery (2013) szintén úgy véli, hogy a városok felépítése, dizájnja jelentős hatással van az ott élők boldogságára. A városokat úgy kell felépíteni, alakítani, hogy azok lehetővé tegyék a családhatók, barátok és akár idegenek közötti kapcsolatok erősítését, mivel ezek a kapcsolatok adnak értelmet az emberi életnek és alakítanak ki kötődést a városhoz.

Leyden és szerzőtársai (2011) 10 kiválasztott nagyváros boldogságának vizsgálatával igazolták, hogy a városlakók önbevalláson alapuló boldogsága szoros összefüggést mutat az épített környezettel, továbbá azzal, hogy milyen módon tartják karban az említett helyeket (Barsi 2019).

A zöldterületek (Ambrey & Fleming 2014), informális terek (Feng et al. 2018), utcatervezés (Cao, 2016) és a légszennyezés (Welsch 2006, Cunado & De Gracia 2013, Du et al. 2018) is

jelentős hatással vannak a boldogságra. Hasonlóképpen, a társadalmi környezet is fontos hatással van a boldogságra. Például, Helliwell és Putnam (2004) azt találta a szomszédokkal és a barátokkal való interakció pozitív hatással van az egyéni boldogságra. Ettema és Schekkerman (2016) rámutatott, hogy a szomszédok közötti kölcsönös segítségnyújtás és a biztonsága pozitívan korrelál az emberek boldogságával.

3. A „boldogság” koncepciójának hatása a településfejlesztésre

A boldogság területi aspektusainak vizsgálata, az ehhez kapcsolódó eredmények hatással vannak, hatással lehetnek a települések működtetésére is. A gyorsan növekvő urbanizáció komoly kihívásokat jelent a városi polgárok egészségére, élhetőségére és életminőségére nézve, különösen az éghajlatváltozás következményeinek felgyorsulásával. A városoknak ki kell elégíteniük a társadalom jelenlegi szükségleteit, biztosítaniuk kell, hogy az egyének és a közösségek pozitív élményeket szerezzenek, biztonságban és kényelmesen érezzék magukat, és kollektíven ellenállóak, reziliensek legyenek a jövőbeli sokkhatásokkal szemben.

A „boldog város” koncepciója a városfejlesztés egy viszonylag új, az embereket, a városlakók életminőségét a középpontba helyező megközelítése, amely a lakók boldogságát és jóllétét helyezi előtérbe. Ez a koncepció arra törekszik, hogy a városok ne csupán gazdasági növekedési központok legyenek, hanem olyan terek is, amelyek elősegítik az érzelmi, mentális és fizikai jóllétet, valamint a társadalmi kohéziót.

A boldogság háromféleképpen épülhet bele a településfejlesztésbe:

- a boldogság befolyásolhatja azt, hogy az emberek hol kívánnak élni,
- a boldogság befolyásolhatja, hogy milyenek érzékeljük a környezetünket, és
- a boldogság befolyásolhatja a városi környezettel való elégedettséget.

A boldog város koncepciójának egyik központi eleme a korábban bemutatott területi kutatások harmadik csoportjához kapcsolódóan a közterek és zöldterületek kialakítása, és az ehhez kapcsolódó infrastrukturális elemek fejlesztése. Ahogy korábban bemutattuk a zöldterületek növelése pozitívan hat a lakók mentális egészségére és közérzetére. Ezen túlmenően a gyalogosbarát utcák, parkok és rekreációs területek hozzájárulnak a társadalmi interakciókhoz, amelyek szintén növelik a boldogságot (Leyden et al. 2011).

A közösségi összetartozás szintén kulcsfontosságú eleme a boldog város koncepciójának. A kutatások szerint azok a városok, ahol erősebb a társadalmi tőke és az emberek aktívan részt vesznek a közösségi életben, magasabb boldogsági szintet mutatnak (Putnam 2000). Azt is igazolta, hogy az ingázás ideje és a közösség életében való részvétel egymással összefüggésben áll, minden plusz 10 perc ingázási idő 10 százalékkal csökkenti a közösség életében való részvételt (Putnam 2000).

A közösségi terek, mint például a városi piacok, közösségi kertek és közösségi központok lehetőséget teremtenek a lakóknak a kapcsolatteremtésre, és ezzel csökkentik az elszigeteltség érzését, ami számos nagyvárosban jelentős problémát jelent. A boldog városok tervezése során ezért egyre nagyobb figyelmet fordítanak arra, hogy olyan közösségi tereket hozzanak létre, amelyek elősegítik az interakciót és a szociális kapcsolatokat (Jacobs 1961). A

jól tervezett tömegközlekedési rendszerek, a gyalogosbarát utcák és a kerékpárút-hálózatok lehetőséget adnak a lakóknak, hogy könnyedén elérjék a városi szolgáltatásokat és csökkentsék a közlekedéssel járó stresszt (Gehl 2010). Egyes kutatások szerint a közlekedés élménye jelentősen befolyásolja az emberek napi hangulatát és hosszú távú boldogságát (Montgomery 2013).

Végül, a lakosok magasabb szintű boldogságot élnek meg olyan városi, települési terekben, melyek inkluzívak, elősegítik a felhasználók és tevékenységek diverzitását. A városi tér alkalmazkodóképessége és rugalmassága kulcsfontosságú tényező a boldogság elősegítésében. Lin et al. (2022) arról számolt be, hogy a városi tér alkalmazkodóképessége az, hogy mennyire teszi lehetővé a felhasználók számára, hogy igényeiknek és preferenciáiknak megfelelően módosítsák a teret, és kimutatták, hogy közvetlen hatással van a polgárok helyhez való kötődésének szintjére és városi boldogságára (lásd még Shedid és Hefnawy 2021). Negami et al. (2018) kutatása szerint a közösség által vezérelt beavatkozások, amelyek elősegítik a helyhez való kötődést, beleértve a viszonylag egyszerű és alacsony költségű projekteket, növelhetik az egyén és a közösség boldogságát. Meg kell azonban jegyezni, hogy Ballas és Tranmer (2012) tanulmánya azt jelzi, hogy a helyhez kötődést erősen befolyásolja az is, hogy az egyének mennyi ideig éltek jelenlegi lakcímükön.

4. Összegzés

A boldogság területi aspektusainak vizsgálata a regionális tudomány fontos feladata. Az egyértelműnek látszik a korábbi kutatások alapján, hogy az épített és természeti környezet jelentősen befolyásolja a településen élők boldogságát. A város dizájnya és az infrastruktúra kulcsszerepet játszik a lakosok boldogságának alakulásában. Szoros összefüggés van gyalogos és kerékpáros bejárhatóság, a zöld területek, a közösségi kapcsolatok létrejöttét elősegítő várostervezés, és az ott élők boldogsága között. A település épített és természeti környezete hatással van a lakosok fizikai aktivitására, egészségére, a társadalmi kapcsolatok, interakciók létrejöttére, társadalmi kohézió megteremtésére, az egymás iránti bizalom kiépítésére, az érzelmi jólétre is.

E térbeli tényezők egyenlőtlen eloszlása gyakran szorosan kapcsolódik a társadalmi egyenlőtlenségekhez is. A jómódú területek jellemzően jobb infrastruktúrával, több zöldfelülettel és magasabb színvonalú szolgáltatásokkal rendelkeznek, ami hozzájárul a boldogság térbeli egyenlőtlenségéhez. Ezen egyenlőtlenségek inkluzív várostervezés és az erőforrások igazságos elosztását célzó politikák révén történő kezelése alapvető fontosságú.

A boldogság mérésének problémáival is szükséges foglalkozni (Barsi 2019, Kulcsár 2020), mely egyrészt a korábbiakban bemutatott konceptuális problémák miatt, másrészt módszertanilag is rendkívül bonyolult feladat. A boldogságot – ahogy ez bemutatásra került – számos változó befolyásolja, beleértve a kulturális, gazdasági, társadalmi, területi és személyes tényezőket. A jövőbeli kutatásoknak hangsúlyt kell fektetniük arra, hogy elkülönítsék a területi tényezők hatását ezektől az egyéb hatásoktól. Alapvető fontosságú olyan kifinomultabb eszközök és mérőszámok kidolgozása, amelyek képesek megragadni a boldogság sokrétű természetét.

A boldogság területi vizsgálata során újabb dilemmát, nehézséget jelent a városi és vidéki környezet dinamikus természete. A városok terjeszkedésével és a vidéki területek fejlődésével a boldogságot befolyásoló térbeli tényezők folyamatosan változnak. Longitudinális vizsgálatokra van szükség, amelyek nyomon követik az idő múlásával kapcsolatos változásokat, hogy megértsük, hogyan befolyásolják az urbanizáció, az infrastruktúra-fejlesztés és a környezetvédelmi politikák változásai a boldogságot. Ezek a tanulmányok azonban erőforrás-igényesek, és tartós finanszírozást és elkötelezettséget igényelnek, aminek biztosítása kihívást jelenthet.

A technológiai fejlődés és a területi boldogság közötti kölcsönhatás szintén jelentős kutatási kérdéseket vet fel. Az okos városok, a digitális infrastruktúra és a távmunka térnyerésével a közelség és a közösség hagyományos fogalmai újradefiniálódnak. A jövőbeli kutatásoknak meg kell vizsgálniuk, hogy a digitális kapcsolat és a virtuális terekhez való hozzáférés hogyan befolyásolja a területi boldogságot. Ez magában foglalja mind a lehetséges előnyök, mint például a szolgáltatásokhoz és a közösségi hálózatokhoz való nagyobb hozzáférés, mind a hátrányok, például a digitális megosztottság és a személyes interakciók csökkenése vizsgálatát.

A környezeti fenntarthatóság és az éghajlatváltozás további kritikus dilemmát jelent. Azokon a területeken, ahol az éghajlatváltozás hatásaival küzdenek, beleértve a szélsőséges időjárási eseményeket és az emelkedő tengerszintet, a boldogság térbeli meghatározói valószínűleg megváltoznak. A kutatásnak meg kell vizsgálnia, hogy a környezeti stressz tényezők, és a fenntarthatósági erőfeszítések hogyan befolyásolják a területi boldogságot (pl. milyen kapcsolatban, feszültségben lehet egymással a boldogság jelenlegi szintjének növelése, és a hosszútávú fenntarthatóság elérése). Ez magában foglalja a magas kockázatú területeken való élés pszichológiai hatásainak megértését, valamint a zöld infrastruktúra és az éghajlatváltozással szembeni ellenállóképességi kezdeményezések hatékonyságának értékelését a jóllét elősegítésében.

Szükséges vizsgálnunk, hogy milyen mértékben tulajdonítható a jóllét és a boldogság az egyénnek (például a foglalkoztatási státusz és a korcsoport), a háztartásnak (például a háztartás jövedelme, a háztartás típusa, a ház típusa és mérete) és a kontextuális körülményeknek és jellemzőknek, valamint azt, hogy ezen jellemzőknek a régiókon és városokon belüli relatív jelentősége (pl. a jövedelemszintek és a városon belüli eloszlás jelentősége). Különösen fontos kérdés a jövedelem és vagyon közötti társadalmi és területi egyenlőtlenségek, valamint általában a társadalmi igazságosság és a társadalmi kohézió vizsgálata, amelyek óriási hatással lehetnek az egész népesség és az egyének jóllétére és boldogságára.

Különösen érdekes lehet megvizsgálni az alapjövedelem-politikák hipotetikus megvalósításának a boldogságra gyakorolt hatását – amely növelheti a társadalomban valamennyi egyén gazdasági függetlenségét (Van Parijs 1997, Van Parijs 2001). az innovatív progresszív fogyasztási adópolitikák lehetséges hatásait a boldogságra (Frank 1999, 2007), és tovább kell vizsgálni, hogy a boldogság vagy a boldogtalanság forrása milyen mértékben

személyes, vagy inkább a jövedelem-, vagyon, készségek és képesség. egyenlőtlen eloszlásához van köze.

Az interdiszciplináris megközelítések alkalmazása kulcsfontosságú e dilemmák kezelésében. A kulturális érzékenység, és a helyi értékek tisztelete kritikus fontosságú a területi boldogságkutatásban. A különböző közösségek eltérően érzékelik a boldogságot és a jóllétet, ennek hatásait figyelembe kell venni a kutatások során. Az érintett tudományterületek kutatóinak, a döntéshozóknak, várostervezőknek, város menedzsmenttel foglalkozóknak, felsőoktatásnak és a helyi közösségeknek szorosan együtt kell működniük ahhoz, hogy az egyes településeken élők jólléte, boldogsága növekedhessen.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány elkészítését az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíja támogatta.

Felhasznált irodalom

- Ahlfeldt, G. M., Bald, F., Roth, D. & Seidel, T. (2020). Quality of life in a dynamic spatial model. Available at SSRN 3751857. DOI: 10.2139/ssrn.3751857
- Ala-Mantila, S., Heinonen, J., Junnila, S., Saarsalmi, P. (2017). Spatial nature of urban well-being. *Regional Studies* 52. 1-15. DOI: 10.1080/00343404.2017.1360485.
- Alesina, A., Di Tella, R., MacCulloch, R. (2004). Inequality and happiness: Are Europeans and Americans different? *Journal of Public Economics* 88(9–10), 2009–2042. DOI: 10.1016/j.jpubeco.2003.07.006
- Ambrey, C. & Fleming, C. (2014). Public greenspace and life satisfaction in urban Australia. *Urban Studies* 51(6): 1290–1321.
- Andrews F.M. & McKennell A.C. (1980). Measures of self-reported well-being: their affective, cognitive, and other components. *Social Indicators Research* 8(2):127–155. DOI: 10.1007/bf00286474
- Antonelli, C. (1999). *The Microdynamics of Technological Change*. Routledge, London
- Arisztotelész (1997). *Nikomakhoszi etika*. Európa Kiadó, Budapest.
- Argyle, M. (2001). *The Psychology of Happiness*. Second Edition. New York: Taylor & Francis Inc.
- Aslam, A. & Corrado, L. (2012). The geography of well-being. *Journal of Economic Geography* 12(3): 627–649 DOI: 10.1093/jeg/lbr041
- Atkinson, S. & Scott, K. (2015). Stable and destabilised states of subjective well-being: Dance and movement as catalysts of transition. *Social & Cultural Geography* 16(1): 75–94. DOI: 10.1080/14649365.2014.950689
- Atkinson, S. (2011). Moves to measure wellbeing must support a social model of health. *BMJ* 343: d7323 DOI: 10.1136/bmj.d7323
- Balland, P.A., Jara-Figueroa, C., Petralia, S.G., Steijn, M.P.A., Rigby, D.L. & Hidalgo, C.A. (2020). Complex economic activities concentrate in large cities. *Nature Human Behaviour* 2020 Mar; 4(3):248–254.
- Ballas, D. & Dorling, D. (2013). 'The Geography of Happiness', In: Ilona Boniwell, Susan A. David, and Amanda Conley Ayers (eds.), *Oxford Handbook of Happiness*, Oxford University Press, Oxford, 465–481.
- Ballas, D. & Tranmer, M., (2012). Happy people or happy places? A multilevel modeling approach to the analysis of happiness and well-being. *International Regional Science Review* 35 (1), 70–102. DOI:10.1177/0160017611403737.
- Ballas, D., Dorling, D. (2007). *Measuring the impact of major life events upon happiness*. *Int J Epidemiol.* 2007 Dec; 36(6):1244-52. DOI: 10.1093/ije/dym182. Epub 2007 Sep 28. PMID: 17905809.
- Barsi, B. (2019). A boldogság mint az okos városok mérésének új, lehetséges módszere. *Területi Statisztika* 59 (5). pp. 555-574. ISSN 0018-7828; DOI: 10.15196/TS590505
- Berry, B. & Okulicz-Kozaryn, A. (2013). An Urban-Rural Happiness Gradient. *Urban Geography* 32. 871-883. DOI: 10.2747/0272-3638.32.6.871.
- Berry, B. & Okulicz-Kozaryn, A. (2009). *Dissatisfaction with city life: a new look at some old questions* *Cities*, 26 (No. 3) (2009), pp. 117-124
- Bettencourt, L.M.A., Yang, V.C., Lobo, J., Kempes, C.P., Rybski, D. & Hamilton, M.J. (2020). The interpretation of urban scaling analysis in time. *Journal of The Royal Society Interface* 2020 Feb. ;17(163):20190846.

- Blanchflower, D. & Oswald, A. (2008). Is well-being u-shaped over the life cycle? *Social Science & Medicine* 66(8), 1733–1749. DOI: 10.1016/j.socscimed.2008.01.030
- Blanchflower, D. & Oswald, A. (2004). Well-being over time in Britain and the USA. *Journal of Public Economics* 88, issue 7-8, p. 1359-1386. [https://doi.org/10.1016/s0047-2727\(02\)00168-8](https://doi.org/10.1016/s0047-2727(02)00168-8)
- Burger, M., Hendriks, M. & Ianchovichina, E. (2022). Happy but Unequal: Differences in Subjective Well-Being across Individuals and Space in Colombia. *Applied Research Quality Life* 17, 1343–1387. DOI: 10.1007/s11482-021-09954-2
- Burger, M., Morrison, P., Hendriks, M. & Hoogerbrugge, M. (2020). Urban-rural happiness differentials across the world. In *World Happiness Report 2020*. Letöltve: <http://hdl.handle.net/1765/131009>
- Bradburn, N. M. & Caplovitz, D. (1965). *Reports on Happiness. A Pilot Study of Behavior Related to Mental Health*. Chicago, IL: Aldine Publishing Company.
- Brereton, F. Clinch, J.P. & Ferreira, S. (2008). Happiness, geography and the environment *Ecol. Econ.*, 65 pp. 386-396
- Bryan, C., Bryan, A., Cook, K., Hinkson, K. & Leifker, F. (2020). Happiness, Meaning in Life, and PTSD Symptoms Among National Guard Personnel: A Multilevel Analysis. *Journal of Happiness Studies* 21. DOI: 10.1007/s10902-019-00129-3.
- Campbell, A., Converse, P.E., Rodgers, W.L. (1976). *The Quality of American Life: Perceptions, Evaluations, and Satisfactions*. Russell Sage Foundation, New York.
- Cao, X. (2016). How does neighborhood design affect life satisfaction? Evidence from twin cities. *Travel Behaviour and Society* 5: 68–76.
- Carlisle, S. & Hanlon, P. (2007). The complex territory of well-being. Contestable evidence, contentious theories and speculative conclusions. *Journal of Public Mental Health* 6(2) 8-13.
- Carlsen, F. & Leknes, S. (2022). The paradox of the unhappy, growing city: Reconciling evidence. *Cities* 126, 103648 <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2989777/paradox+of+the+unhappy.pdf?sequence=1> (Letöltve: 2024. 06. 05.)
- Carver, S. (2019). Developing web-based GIS/MCE: Improving access to data and spatial decision support tools. In: *Spatial multicriteria decision making and analysis* (pp. 49–76). Routledge. DOI: 10.4324/9780429436628-4
- Clark, A., Diener, E., Georgellis, Y. & Lucas, R. E. (2008). Lags and leads in life satisfaction: A test of the baseline hypothesis. *Economic Journal* 118 (529): F222–F243. DOI: 10.1111/j.1468-0297.2008.02150.x
- Clark, T. N. (2003). Urban amenities: lakes, opera and juice bars. Do they drive development? In: Clark, T. Nichols (Ed.) *The City as an Entertainment Machine* (Research in Urban Policy, Vol. 9), Emerald Group Publishing Limited, Leeds, pp. 103-140. DOI: 10.1016/S1479-3520(03)09003-2
- Clark, A. E., Flèche, S., Layard, R., Powdthavee, N. & Ward, G. (2019). *The origins of happiness: The science of well-being over the life course*. Princeton University Press.
- Collins, A.L., Gleib, D.A. & Goldman, N. (2009). The role of life satisfaction and depressive symptoms in all-cause mortality. *Psychol. Aging* 24:696–702
- Cumming, E. & Henry, W. (1961). *Growing Old: The Process of Disengagement*. Basic Books, New York.
- Cunado, J. & De Gracia, F.P. (2013). Environment and happiness: New evidence for Spain. *Social Indicators Research* 112(3): 549–567.
- Csapó J., Gerdesics V., Gonda T., Raffay Z. & Törőcsik. M. (2018). A magyar lakosság turizmussal kapcsolatos beállítódása generációs szemléletű vizsgálattal – országosan reprezentatív személyes (n=2001) és online (n=1085) megkérdezés, fókuszcsoporthoz viták eredményei. Pécs 2018. KTK ISBN 978-963-429-318-7
- Csapó J., Törőcsik M. & Nagy Á. (2019). Nemturizmus és életstílus összefüggések. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok* 4:2 pp. 5-18., 14 p.
- Csikszentmihályi, M. (2001). *Flow: az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Csikszentmihályi, M. (1992). *The Flow: The Psychology of Happiness*. Rider, London
- Della Fave, A. (2013). The exploration of happiness: Present and future perspectives. In: Della Fave, A. (szerk.) *The Exploration of Happiness*. Dordrecht, Springer 3-14.
- Di Tella, R., MacCulloch, R. J. & Oswald, A. J. (2003). The macroeconomics of happiness. *Review of Economics and Statistics* 85(4), 809–827. DOI: 003465303772815745
- Dickinson, P. R. & Morrison, P. S. (2022). Aversion to Local Wellbeing Inequality is Moderated by Social Engagement and Sense of Community, *Social Indicators Research: An International and Interdisciplinary Journal for Quality-of-Life Measurement*, Springer, vol. 159(3), pages 907-926, February.

- Diener, E. (2006). Guidelines for national indicators of subjective well-being and ill-being. *Journal of Happiness Studies* 7(4):397–404. DOI: 10.1007/s10902-006-9000-y.
- Diener, E., Lucas, R. E., & Oishi, S. (2005). Subjective Well-Being: The Science of Happiness and Life Satisfaction. In: C. R. Snyder, & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of Positive Psychology* (2nd ed., pp. 63-73). New York: Oxford University Press. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780195187243.013.0017
- Diener E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*. 1984;95(3):542–575. doi: 10.1037//0033-2909.95.3.542.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276–302. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276>
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment* 49(1), 71–75. DOI: 10.1207/s15327752jpa4901_13
- Diener, E., Wirtz, D. & Tov, W. (2010). New measures of well-being: Flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicator Research* 39. 247-266.
- Diener, E., Sapyta, J.J. & Suh, E.M. (1998). Subjective well-being is essential to well-being. *Psychological Inquiry* 9(1):33–37. DOI: 10.1207/s15327965pli0901_3.
- Dorling, D. & Tomlinson, S. (2019). *Rule Britannia: Brexit and the End of Empire*. Biteback Publishing
- Dorling, D. (2018). *Peak Inequality: Britain's ticking time bomb*. Policy Press, Bristol
- Du, G., Shin, K.J. & Managi, S. (2018). Variability in impact of air pollution on subjective well-being. *Atmospheric Environment* 183(6), 175–208.
- Duesenberry, J. S. (1949). *Income, Savings and the Theory of Consumer Behavior*. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Easterlin, R. A. (2001). Income and Happiness: Towards a Unified Theory. *The Economic Journal* 111(473), 465-484.
- Easterlin, R. A. (1995). Will raising the incomes of all increase the happiness of all? *Journal of Economic Behavior & Organization* 27(1), 35-47., DOI: 10.1016/0167-2681(95)00003-B.
- Easterlin, R. A. (1974). Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence. In: David PA, Reder MW, editors. *Nations and Households in Economic Growth: Essays in Honour of Moses Abramovitz*. Academic Press; New York, pp. 89–125.
- Edwards G.A.S., Reid, L. & Hunter, C. (2015). Environmental justice, capabilities, and the theorization of well-being. *Progress in Human Geography* 40(6) 754-769. DOI: 10.1177/0309132515620850
- Eid, M. & Larsen, R. J. (Eds.). (2008). *The science of subjective well-being*. The Guilford Press.
- Ettema, D. & Schekkerman, M. (2016). How do spatial characteristics influence wellbeing and mental health? Comparing the effect of objective and subjective characteristics at different spatial scales. *Travel Behaviour and Society* 5: 56–67.
- Feng J., Tang S. & Chuai X. (2018). The impact of neighbourhood environments on quality of life of elderly people: Evidence from Nanjing, China. *Urban Studies* 55(9): 2020–2039.
- Firebaugh, G. (2008). *Seven Rules for Social Research*. Princeton University Press; Princeton, N.J.
- Firebaugh, G. & Schroeder, M. B. (2009). Does Your Neighbor's Income Affect Your Happiness? *American Journal of Sociology* 15(3), 805-831. DOI: 10.1086/603534
- Frank, R. H. (2007). *Falling Behind: How Rising Inequality Harms the Middle Class*. Wildavsky Forum Series, 4.
- Frank, R. H. (1999a). *Luxury Fever: Money and Happiness in an Era of Excess*. Princeton University Press, New York.
- Frank, R. H. (1999b). *Luxury Fever: Why Money Fails to Satisfy in an Era of Excess*. Free Press, New York.
- Freeman, L. (2001). The effects of sprawl on neighborhood social ties: An explanatory analysis. *Journal of the American Planning Association* 67: 69-77.
- Freud, S. (1981). *Pszichoanalízis*. Gondolat Könyvkiadó, Budapest.
- Frey B. S. & Gallus, J. (2016). Happiness: Research and policy considerations. In: Tachibanaki T (ed.) *Advances in Happiness Research*. Tokyo: Springer.
- Frey, B. S. & Gallus, J. (2014). Aggregate effects of behavioral anomalies: A new research area, Economics. *The Open-Access, Open-Assessment E-Journal* (2007-2020), Kiel Institute for the World Economy (IfW Kiel), 8: 1-15. DOI: 10.5018/economics-ejournal.ja.2014-18
- Frumkin, H., Frank, L. & Jackson, R. (2004). *Urban sprawl and public health: Designing, planning, and building for healthy communities*. Washington DC. Island Press.
- Fung, Y.L. (1985). *Short history of Chinese philosophy*. New York: The Free Press.
- Gehl, J. (2010). *Cities for People*. Island Press.

- Georgiadou, V., Rori, L. & Roumanias, C. (2018). Mapping the European far right in the 21st century: A meso-level analysis. *Electoral Studies*, 103-115.
- Gerdtham, U. & Johannesson, M. (2001). The relationship between happiness, health, and socio-economic factors: results based on Swedish microdata. *J. Soc. Econ.* 30: 553-557
- Gillespie, A., Richardson, R. & Cornford, J. (2000). *Regional Development and the New Economy*. CURDS, Newcastle.
- Giovannini, E. & Rondinella, T. (2018). Going beyond GDP: Theoretical approaches. In: D'Ambrosio, C. (ed.): *Handbook of Research on Economic and Social Well-Being*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham. pp. 1–51. DOI: 10.4337/9781781953716.00006
- Glaeser E. L. (2011). Triumph of the City. *J Econ Geogr.* 11:1079–1082.
- Glaeser, E. L., Gottlieb, J. D. & Ziv, O. (2016). Unhappy Cities. *Journal of Labor Economics*, 34(2), 129-182.
- Goff, L., Helliwell, J. F. & Mayraz, G. (2018). Inequality of subjective well-being as a comprehensive measure of inequality. *Economic Inquiry* 56(4), 2177-2194
- Gonda, T., Nagy, D. & Raffay, Z. (2019). The impact of tourism on the quality of life and happiness. *Interdisciplinary Management Research / Interdisziplinäre Managementforschung* 15, 1790-1803., 14 p.
- Graham, C. & Pettinato, S. (2002). Frustrated Achievers: Winners, Losers and Subjective Well-Being in New Market Economies. *Journal of Development Studies* 38: 100 –140.
- Gurin, G., Veroff, J. & Feld, S. (1960). *Americans view their mental health*. New York: Basic Books.
- Hagerty, M. R. & Veenhoven, R. (2003). Wealth and Happiness Revisited - Growing National Income Does Go with Greater Happiness. *Social Indicators Research* 64(1), 1–27. DOI: 10.1023/A:1024790530822
- Helburn, N. (1982). Presidential address: Geography and the quality of life. *Annals of the Association of American Geographers* 72(4): 445–456. DOI: 10.1111/j.1467-8306.1982.tb01837.x
- Helliwell J.F. & Putnam, R.D. (2004). The social context of well-being. *Philosophical Transactions of the Royal Society B, Biological Sciences* 359(1449): 1435–1446.
- Helliwell, J.F., Huang, H., Wang, S. (2014). Social capital and well-being in times of crisis. *Journal of Happiness Studies* 15(1):145–162. DOI: 10.1007/s10902-013-9441-z.
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.E., Akin, L. B. & Wang, S. (Eds.). (2022). *World Happiness Report 2022*. New York: Sustainable Development Solutions Network powered by the Gallup World Poll data. <https://worldhappiness.report/>
- Higgins, E.T., Cornwell, J.F.M. & Franks, B. (2014). “Happiness” and “The good life” as motives working together effectively. In: A. J. Elliot, *Advances in motivation science* 1: 135–179. Elsevier Academic Press.
- Hills, P. & Argyle, M. (2002). The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences* 33(7):1073–1082. DOI: 10.1016/s0191-8869(01)00213-6.
- Inglehart, R. & Klingemann, H. D. (2000). Genes, Culture, Democracy, and Happiness. In: *Culture and Subjective WellBeing* 165-183.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities* Random House. New York.
- Kashdan, T.B., Biswas-Diener, R. & King, L.A. (2008). Reconsidering happiness: the costs of distinguishing between hedonics and eudaimonia. *The Journal of Positive Psychology* 3(4), 219–233. DOI: 10.1080/17439760802303044
- Knox, P.L. (1978). Territorial social indicators and area profiles: Some cautionary observations. *Town Planning Review* 49(1): 75 DOI: 10.3828/tpr.49.1.w231p62x54707246
- Knox, P.L. (1975). *Social Well-Being: A Spatial Perspective*. London: Oxford University Press.
- Kopp, M. (szerk.) (2008). *Magyar lelkiállapot 2008: esélyerősítés és életminőség a mai magyar társadalomban*. Semmelweis Kiadó, Budapest
- Kopp M. & Kovács M. (szerk.) (2006). *A magyar népesség életminősége az ezredfordulón*. Semmelweis Kiadó, Budapest.
- Kubiszewski, I., Zakariyya, N. & Constanza, R (2018). Objective and subjective indicators of life satisfaction in Australia: how well do people perceive what supports a good life? *Ecol. Econ.* 154: 361-372
- Kulcsár L. (2020). Elméleti és módszertani megfontolások az életminőség, a jóllét kutatásához. *Statisztikai Szemle* 98(11), 1239–1287. DOI: 10.20311/stat2020.11.hu1239
- Kullenberg, C. & Nelhans, G. (2015). The happiness turn? Mapping the emergence of “happiness studies” using cited references. *Scientometrics* 103: 615–630. DOI: 10.1007/s11192-015-1536-3
- Lambek, M. (2008). Measuring – or practising – well-being? In: Jimnez A. C. (szerk.) *Culture and Well-Being: Anthropological Approaches to Freedom and Political Ethics*. Pluto, London. 115-133.
- Lane, R. E. (2000). *The loss of happiness in market democracies*. Yale University Press.

- Layard, R. (2005). *Happiness: Lessons from a new science*. Penguin Books/Penguin Group (USA).
- Layard, R. & Ward, G. (2020). *Can we be happier? Evidence and ethics*. Penguin UK.
- Lee, B., Reardon, S., Firebaugh, G., Farrell, C.R., Matthews, S.A. & O'Sullivan, D. (2008). Beyond the Census Tract: Patterns and Determinants of Racial Segregation at Multiple Geographic Scales. *American Sociological Review*. 72: 766–91.
- Lenzi, C. & Perucca, G. (2018). Are urbanized areas source of life satisfaction? Evidence from EU regions. *Pap. Reg. Sci.*, 97(1), 105-122
- Leyden, K.M. (2003). Social capital and the built environment: The importance of walkable neighborhoods. *American Journal of Public Health* 93 (9): 1546–1551.
- Leyden, K.M., Goldberg, A. & Michelbach, P. (2011). Understanding the Pursuit of Happiness in Urban Settings. *Urban Affairs Review* 47(6), 861-888.
- Lin, H.H. et al. (2022). A study of the impact of river improvement and greening on public reassurance and the urban well-being index during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(7), 3958. DOI: 10.3390/
- Lucas, R.E. & Lawless, N.M. (2013). Does life seem better on a sunny day? Examining the association between daily weather conditions and life satisfaction judgments. *Journal of Personality and Social Psychology* 104(5), 872–884. DOI: 10.1037/a0032124
- Lu, C., Schellenberg, G., Hou, F. & Helliwell, J.F. (2015). How's Life in the City? Life Satisfaction across Census Metropolitan Areas and Economic Regions in Canada Economic Insights 11- 626-X, no. 46. Letöltve: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-626-x/11-626-x2015046-eng.htm> (2024. 05. 27.)
- Ludassy M. (1991). *Az angolszász liberalizmus klasszikusai I-II*. Atlantisz, Budapest
- Luttmer, E.F.P. (2005). Neighbors as Negatives: Relative Earnings and Well-Being. *The Quarterly Journal of Economics* 120(3), 963–1002. DOI: 10.1093/qje/120.3.963
- Mennis, J. (2006). Mapping the Results of Geographically Weighted Regression. *Cartographic Journal - CARTOGR J.* 43. DOI: 10.1179/000870406X114658
- Michalkó G. (2010). *Boldogító utazás (A turizmus és az életminőség kapcsolatának magyarországi vonatkozásai)*. MTA Földrajtudományi Kutató Intézet
- Michalkó G. (2007). *A turizmuselmélet alapjai*. Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár
- Montgomery, C. (2013). *Happy city: Transforming our lives through urban design* Random House, New York
- Morrison, P.S. & Weckroth, M. (2018). Human values, subjective well-being and the metropolitan region. *Reg. Stud.*, 52 (3), 325-337
- Negami, H.R. et al. (2018). Field analysis of psychological effects of urban design: a case study in vancouver. *Cities & health* 2(2), 106–115. DOI: 10.1080/23748834.2018.1548257
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J. & Tobin, S. S. (1961). The Measurement of Life Satisfaction. *Journal of Gerontology* 16(2), 134–143.
- Oishi, S. & Diener, E. (2014). Residents of poor nations have a greater sense of meaning in life than residents of wealthy nations. *Psychological Science* 25(2), 422–430. DOI: 10.1177/0956797613507286
- Okulicz-Kozaryn, A. (2011). Europeans Work to Live and Americans Live to Work (Who is Happy to Work More: Americans or Europeans?). *J Happiness Stud* 12, 225–243. DOI: 10.1007/s10902-010-9188-8
- Oldenburg, R. (1989). *The great good place*. Da Capo Press, Boston.
- O'Neill, J. (2016). Citizenship, well-being and sustainability: Epicurus or Aristotle? *Analyse & Kritik* 28(2): 158-172.
- Pacione, M. (1982). The use of objective and subjective measures of life quality in human geography. *Progress in Human Geography* 6(4): 495–514. DOI: 10.1177/030913258200600402
- Palmore, E.B. (1968) The effects of aging on activities and attitudes. *Gerontologist* 8:259-63
- Park, R.E. & Burgess, E.W. (1925). The City, Chicago, 1925. *Personality Assessment*, 49(1), 71–75.
- Picketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Belknap Press
- Piper, A.T. (2015). Europe's capital cities and the happiness penalty: An investigation using the European Social Survey. *Soc. Indicat. Res.* 123 pp. 103-126
- Pittau, M.G., Zelli, R. & Gelman, A. (2010). Economic Disparities and Life Satisfaction in European Regions. *Social Indicators Research* 96: 339-361. DOI: 10.1007/s11205-009-9481-2
- Puczkó, L. & Rácz, T. (1998). *A turizmus hatásai*. Aula – Kodolányi János Főiskola. Budapest
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster
- Qasim, M. & Grimes, A. (2022). *Environment and Development Economics, Cambridge* 27(1), 1-19. DOI:10.1017/S1355770X20000509
- Rampichini, C. & Schifini d'Andrea, S.A. (1998). Hierarchical Ordinal Probit Model for the Analysis of Life Satisfaction in Italy. *Social Indicators Research* 44, 41–69 (1998). DOI: 10.1023/A:1006888613727

- Requena, F. (2016). Rural-urban living and level of economic development as factors in subjective well-being. *Soc. Indicat. Res.* 128: 693-708.
- Richard, L.L., Gauvin, C. Gosselin, S. & Laforest (2009). Staying connected: Neighbourhood correlates of social participation among older adults living in an urban environment in Montréal, Quebec. *Health Promotion International* 24 (1), 46-57.
- Riener, E., Lucas R.E. & Oishi, S. (szerk.) (2005). *Subjective Well-Being: The Science of Happiness and Life Satisfaction*. New York, Oxford University Press.
- Rodriguez-Pose, A. (2018). The revenge of the places that don't matter (and what to do about it). *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 11: 189-209.
- Rogers, C.R. (1951). *Client-Centered Therapy: Its Current Practice*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Rojas, M. & Veenhoven, R. (2013). Contentment and affect in the estimation of happiness. *Social Indicators Research* 110(2):415-431. DOI: 10.1007/s11205-011-9952-0.
- Rosenberg, M. (2014). Health geography I: Social justice, idealist theory, health and health care. *Progress in Human Geography* 38(3): 466-475. DOI:10.1177/0309132513498339
- Runciman, W.G. (1966). *Relative Deprivation and Social Justice* (Routledge and Kegan Paul, Henley).
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology* 52, 141-166. DOI: 10.1146/annurev.psych.52.1.141
- Ryan, R.M., Huta, V. & Deci, E.L. (2013). Living well: A self-determination theory perspective on eudaimonia. In: Delle Fave, A. (ed.) *The Exploration of Happiness*. Dordrecht: Springer, 117-139.
- Ryff, C.D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*. 57(6):1069-1081. DOI: 10.1037//0022-3514.57.6.1069.
- Ryff, C.D. & Keyes C.L.M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology* 69(4), 719-727. DOI: 10.1037//0022-3514.69.4.719.
- Samavati, S. & Ranjbar, E. (2017). The Effect of Physical Stimuli on Citizens' Happiness in Urban Environments: The Case of the Pedestrian Area of the Historical Part of Tehran. *Journal of Urban Design and Mental Health* 2.
- Schyns, P. (1998). Crossnational differences in happiness: Economic and cultural factors explored. *Social Indicators Research* 43(1-2), 3-26. DOI: 10.1023/A:1006814424293
- Scott, K. & Bell, D. (2013). Trying to measure local well-being: Indicator development as a site of discursive struggles. *Environment and Planning: Government and Policy* 31(3) 522-539
- Sen, A. (1985). Well-being, agency and freedom: The Dewey Lectures. *The Journal of Philosophy* 82 (4) 169-221.
- Shedid, M.Y. & Hefnawy, N.H., (2021). An approach to convivial urban spaces: a comparison between users' and experts' perception of convivial urban spaces. *Journal of Engineering and Applied Science*, 68(1), 1-13. DOI: 10.1186/s44147-021-00021-z.
- Shin, D.C. & Johnson, D.M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research* 5(1-4):475-492. DOI: 10.1007/bf00352944.
- Silva, E.A., Liu, L., Kwon, H.R., Niu, H. & Chen, Y. (2020). Hard and soft data integration in geocomputation: Mixed methods for data collection and processing in urban planning. In: *Handbook of planning support science*. DOI: 10.4337/9781788971089.00010
- Smith, A. (1759). *The Theory of Moral Sentiments*. London: A. Millar; Edinburgh: A. Kincaid and J. Bell
- Smith, D.M. (1974). Who gets what where, and how: A welfare focus for human geography. *Geography* 59(4), 289-297
- Sørensen, J.F.L. (2014). Rural-urban differences in life satisfaction: Evidence from the European Union. *Reg. Stud.* 48(9), 1451-1466.
- Steptoe, A., Deaton, A., Stone, A.A. (2015). Subjective wellbeing, health, and ageing. *Lancet* 385(9968), 640-648. DOI: 10.1016/S0140-6736(13)61489-0.
- Stutzer, A.F. & Bruno, S. (2006). Does marriage make people happy, or do happy people get married? *The Journal of Socio-Economics* 35(2), 326-347. DOI: 10.1016/j.socec.2005.11.043
- Szirmai V. (szerk.) (2015). *A területi egyenlőtlenségektől a társadalmi jól-lét felé*. Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár
- Szondy M. & Martos, T. (2014). A boldogság három arca: a Boldogság Orientációs Skála magyar változatának validálása. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* 15(3), 229-243.
- Tam, H. (2010). *Against power inequalities: Reflections on the struggle for inclusive communities*. London, UK: Birkbeck, London University.
- Tellegen, A. Lykken, D.T., Bouchard, T.J., Wilcox, K.J., Segal, N.L., Rich, S. (1988). Personality similarity in twins reared apart and together. *Journal of Personality and Social Psychology* 54(6), 1031-1039. DOI: 10.1037/0022-3514.54.6.1031

- Thurstone, L.L. (1931). The measurement of social attitudes. *The Journal of Abnormal and Social Psychology* 26(3), 249–269. DOI: 10.1037/h0070363
- Tichy, G. (2014). Happiness surveys: exclusive guides for policy? *European Journal of Economics and Economic Policies: Intervention* 11(3), 333–348. DOI: 10.4337/ejeep.2014.0008
- Utasi Á. (2006). A minőségi élet feltételei és forrásai. In: Utasi Á. (szerk.) *A szubjektív életminőség forrásai: biztonság és kapcsolatok*. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest. pp. 13-49.
- Van Parijs, P. (ed.) (2001). *What's Wrong with a Free Lunch?* Beacon Press. Boston, Mass
- Van Parijs, P. (1997). *Real Freedom for All: What (If Anything) Can Justify Capitalism?* Oxford Political Theory, Clarendon Press, Oxford.
- Veblen, T. (1899). *The Theory of the Leisure Class*, New York, NY: Macmillan
- Veenhoven, R. (2003). Hedonism and Happiness. *Journal of Happiness Studies* 4(4) 437-457. DOI: 10.1023/B:JOHS.0000005719.56211.f0
- Veenhoven, R. (1996). The study of life satisfaction. In: Saris et al. (szerk.): *A comparative study of satisfaction with life in Europe* Chapter 1., Eötvös University Press, Budapest, pp. 11-48.
- Veenhoven, R. (1993). Happiness in Nations: Subjective Appreciation of Life in 56 Nations, 1946-1992. <https://personal.eur.nl/veenhoven/Pub1990s/93b-part1.pdf> (Letöltés: 2023. szeptember 30.)
- Watson, D., Clark, L.A., & Tellegen, A. (1988). Development and Validation of Brief Measures of Positive and Negative Affect. *Journal of Personality and Social Psychology* 54(1), 187–199.
- Weckroth, M., Ala-Mantila, S., Ballas, D., Ziogas, T. & Ikonen, J. (2022). Urbanity, neighbourhood characteristics and perceived quality of life (QoL): Analysis of individual and contextual determinants for perceived QoL in 3300 postal code areas in Finland. *Social Indicators Research* 164, 139–164.
- Welsch, H. (2006). Environment and happiness: Valuation of air pollution using life satisfaction data. *Ecological Economics* 58(4): 801–813.
- WHOQOL Group (1998). The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): Development and General Psychometric Properties. *Social Science & Medicine* 46, 1569-1585. DOI: 10.1016/S0277-9536(98)00009-4
- Wilkinson, R. & Pickett, K. (2018). *The Inner Level: How More Equal Societies Reduce Stress, Restore Sanity and Improve Everyone's Well-being*, Penguin, London
- Wilkinson, R. & Pickett, K. (2010). *The Spirit Level: Why Equality is Better for Everyone*, Penguin, London
- Winters, J.V. & Li, Y. (2017). Urbanisation, natural amenities and subjective well-being: evidence from US countries. *Urban Stud.* 54(4), 1956-1973
- Wood, L.T., Shannon, M., Bulsara, T., Pikora, G., McCormack & Giles-Corti, B. (2008). The anatomy of the safe and social suburb: An exploratory study of the built environment, social capital and residents' perceptions of safety. *Health & Place* 14 (1):15-31.
- Zevnik, L. (2014). *Critical Perspectives in Happiness Research: The Birth of Modern Happiness*. Springer International Publishing
- Zhang, G. & Veenhoven, R. (2007). Ancient Chinese philosophical advice: Can it help us find happiness today? *Journal of Happiness Studies* 9: 425–443. DOI: 10.1007/s10902-006-9037-y

Egyéb források

OECD Better Life Index: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/>